

Foto Freek van den Bergh / de Volkskrant

opeens zonder de juiste vergunning?

bijgelegen natuurgebieden is dus niet per se verwaarloosbaar. Daarom dient ook die uitstoot op zijn minst gecompenseerd te worden voordat een provincie toestemming verleent voor de uitbreiding van een veehouderij.

Maar geen enkele Nederlandse melkveehouderij beschikt over een natuurvergunning voor bemesten en beweiden. De rijksoverheid stelt alleen een natuurvergunning voor stal-emissies verplicht, waarbij een groot deel van de ammoniakuitstoot dus buiten beschouwing blijft. Volgens milieuorganisatie MOB geeft de overheid daarmee al jarenlang 'halve' of 'onvolledige' natuurvergunningen af. De Raad van State heeft MOB hierin gelijk gegeven. Duizenden melkveehouders moeten nu een nieuwe natuurvergunning aanvragen die wél rekening houdt met de stikstofuitstoot die buiten de stal plaatsvindt.

Alleen weigeren de provincies, die verantwoordelijk zijn voor de handhaving van de vergunningsregels, categorisch het Raad van State-arrest na te leven. Daarvoor voeren ze diverse redenen aan. Ten eerste zou handhaven onevenredig hard uitpakken voor de boeren, die er immers op vertrouwden dat ze geen vergunning nodig hadden voor bemesten en beweiden. Dat had de overheid tot mei 2019 steeds verkondigd.

Bovendien, zegt gedeputeerde Tjies de Bree van de provincie Overijssel, 'werken de provincies samen met het kabinet aan een degelijk plan om de stikstofuitstoot fors terug te dringen'. 'We doen als provincie al veel aan na-

tuurbescherming en zijn druk bezig met de provinciale uitwerking van het landelijk stikstofbeleid. Het nieuwe kabinet heeft daar 25 miljard euro voor uitgetrokken. Dat beleid zal op korte termijn resultaat opleveren.' In die context, wil hij maar zeggen, is het niet fair om willekeurige boeren als Kamphuis en Grolleman lastig te vallen met dwangbevelen.

Van rechter naar rechter

Dat beweert het openbaar bestuur al twintig jaar, brengt Valentijn Wösten daar tegenin. Wösten is advocaat van MOB. 'Het niet handhaven van de milieuwetgeving is in Nederland gewoon de norm', moppert hij. 'Overheden rechtvaardigen dat met een verwijzing naar toekomstige maatregelen die tot voldoende stikstofreductie zullen leiden. Maar dat gebeurt almaar niet.'

Al sinds 2012 levert Wösten strijd met provincies over de ontbrekende natuurvergunningen voor bemesten en beweiden. Rechtszaak na rechtszaak wint hij, maar het Nederlandse bestuursrecht biedt overheden eindeloos mogelijkheden om onwettelijke vonnissen naast zich neer te leggen. De provincies grijpen deze dankbaar aan om tijd te rekken en het politiek gemotiveerde beleid van 'niets doen' onverstoord voort te zetten. Politiek gemotiveerd, omdat wethouders en gedeputeerden economische belangen over het algemeen belangrijker vinden dan natuurbelangen.

Wöstens slepende juridische gevecht met de provincie Limburg illustreert dit. In 2012 en 2014 diende hij bij

de provincie drie handhavingsverzoeken in wegens het ontbreken van 'bemesten en beweiden'-vergunningen. De provincie wees die verzoeken medio 2014 af. Wösten tekende beroep aan bij de Raad van State, die het Limburgse niet-handhavingsbesluit begin 2015 vernietigde. Het Limburgse provinciebestuur nam in juli 2015 een nieuw gedoogbesluit, met een iets andere motivering. Wösten stapte namens MOB weer naar de Raad van State. Dat resulteerde in 2019 in het al genoemde, tweede stikstofarrest over bemesten en beweiden. Weer werd MOB in het gelijk gesteld.

Maar de bestuursrechter kan overheden slechts in een beperkt aantal gevallen dwingen een specifiek besluit te nemen (in dit geval: handhaven). Dus ook dit keer kon de Raad van State de provincie alleen opdragen een nieuw besluit te nemen, 'met inachtneming van dit arrest'. Limburg besloot echter opnieuw de vergunningsplicht niet te handhaven, dit keer op grond van wéér een ander argument. Dus ging Wösten weer naar de rechter. De rechtbank in Roermond gaf hem in november 2020 opnieuw

'Het is niet de provincie, maar MOB die opkomt voor boeren. Jammer dat ze dat niet inzien'

gelijk. Limburg moest voor de zoveelste keer een nieuw besluit nemen op het handhavingsverzoek van MOB. Limburg beschikte voor de vierde maal dat handhaven niet nodig is.

Afgelopen dinsdag vervoegde Wösten zich bij de Roermondse rechtbank om ook dát besluit weer aan te vechten. 'Die zitting was precies tien jaar nadat ik mijn eerste handhavingsverzoek had ingediend. Meer dan tien jaar procederen om je recht te halen, mag je dat realistisch gezien van iemand vragen? In het bestuursrecht vecht je als rechtszoekende als David tegen Goliath. Veel advocaten beginnen niet eens meer aan bestuursrechtzaken. Maar ik ben een volhouder.'

Onwrikbaar

Hans Besselink, de advocaat van de provincie Overijssel, blijkt in zittingzaal 8 van de Zwolse rechtbank al even onwrikbaar op zijn standpunt staan. Hij stelt dat de vier door MOB geselecteerde veehouders geen nieuwe natuurvergunning nodig hebben, omdat hun bemestings- en beweidingsgedrag nog precies hetzelfde is als in het referentiejaar 1994. Omdat de Europese natuurbeschermingswet pas daarna van kracht werd, zou er sprake zijn van een bestaande situatie onder oud Nederlands recht. Alleen veehouders die na 1994 hun bedrijfsvoering hebben aangepast moeten een nieuwe natuurvergunning aanvragen, inclusief nieuwe stikstofberekeningen. Dat geldt volgens de advocaat dus niet voor deze vier veehouders.

Hij wijst de rechters er ook op dat

de gemiddelde stikstofemissies van bemesten en beweiden de laatste decennia aanzienlijk zijn afgenomen. Dit als gevolg van verbeterde uitrijtechnieken (mest injecteren) en het aanscherpen van wettelijke normen. Ook op grond daarvan mag de provincie er volgens hem voetstoots van uitgaan dat de ammoniakuitstoot buiten de veestal na 1994 niet is toegenomen.

Wösten zegt tegen de rechters dat MOB er niet op uit is veehouderijen te sluiten, maar de aanwezige boeren en hun beroepsgenoten juist rechtzekerheid wil bieden. 'Zij worden de dupe van het feit dat de provincie hen niet in staat stelt een volledige, dus juridisch houdbare, natuurvergunning aan te vragen. Het is dus niet de provincie, maar MOB die opkomt voor het boerenbelang. Het is jammer dat ze dat niet inzien.'

Melkveehouder Kamphuis en zijn lotgenoten kunnen het betoog van Wösten niet volgen. Hun koene ridder is hij in elk geval niet. 'MOB wil dat alle boeren in Nederland verdwijnen', zegt de bewoner van het Vechtdal. Het proefproces, waar hij sinds 2018 in verwickeld is, gaat hem niet in de koude kleren zitten. 'Het hele land moet leeg geveegd worden als het aan die Wösten ligt. Ik begrijp werkelijk niet waar dit proces over gaat. Er is helemaal geen stikstofprobleem.'

Voor de ingang van de rechtbank heeft een lokale boer als steunbetuiging een groene tractor geparkeerd. Met voorop een protestbord: 'Wanneer onrecht wet wordt, is weerstand een recht.'